

Universitätsbibliothek Paderborn

Ōrigenus Tōn Eis Tas Theias Graphas Exēgētikōn Apanta Ta Ellēnisti Heuriskomena

Cui idem præfixit Origeniana, Tripartitum opus, quo Origenis narratur vita,
doctrina excutitur, scripta recensentur

Origenes

Rothomagi, 1668

Ωριγενους Των Εις Το Κατα Ματθαιον Εξηγητικων Τομος ιδ'. Origenis
Commentariorvm In Evangelivm Secvndvm Matthaevm Tomvs Decimvs
Qvartvs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-25059

ας πέπεις, ήτο δύσωσιν η λύσωσιν σε πάντα μέρη. A enim eo penetrandi facultate pollut, quemadmodum Petrus, ut alligent vel solvant in omnibus cœlis. Quo præstatio ergo fuerit qui alligat, eo felicitus qui fuerit solitus, cum in omnibus plane cœlis solitus sit.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ ΟΡΙΓΕΝΙΣ
ΤΑΝΕΙΣ ΤΟ
ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ
ΕΞΗΓΗΤΙΚΩΝ
ΤΟΜΟΣ Ι^ο.

COMMENTARIORVM
IN EVANGELIVM
SECUNDVM MATTHÆVM
TOMVS DECIMVS QVARTVS.

ΠΑλι λέγειν μήποτε δύναμίσθαι συμφωνίαν θεού της γῆς, ταῦτα ποὺ τὸ συγχέματος εἰς αὐτήν συναντοῦ, ἀκούστωσαν αὐτοῖς καὶ κατέβησαν στὸ συμφωνίαν ὑπόμενοι. Καὶ εἴσιν γὰρ τοῖς μυστικοῖς ἐν φωνῇς αρματῶν. καὶ εἴσιν γὰρ τοῖς μυστικοῖς φθόνοι φθόνοις σύμφωνοι, καὶ ἄλλοι φάραιοι. οἵτε γάρ τοι τοῖς μυστικοῖς τεταγμένοις εἰν τῷ τόπῳ τοῦ μυστικοῦ συμφωνίας, καὶ χοροῖς ἔργοις τοῦ μυστικοῦ συμφωνίας συμμετάντελοις τὸ πατέρεα τῷ αὐτοῖς ἀπελείας βίβεταις γρούσαντας συμφωνίας, θεού τῇ διδεσμούντῃ σύνεισις. Καὶ εἰ δημόρους τοῦ μυστικοῦ συμφωνίας εἰσπέσειται αἱ σημεῖα ὑφεστούσας, καὶ μὲν μεταπέσειται αἱ σημεῖα τοῦ μυστικοῦ συμφωνίας, καὶ καθαρός αἱ σημεῖα τοῦ μυστικοῦ συμφωνίας τὸ τέλος. Ηλιοτελεῖται γεγονομένοις, πάντας οἱ ἀδελφοὶ τῆς συμφωνίας ἐμπορθύοντα τὸ κύπελλον τὸ κέντων, καὶ δακτύλιοι οἱ ιψοὶ περίζοντες ἐπειπόντος καὶ εἰς ἐρερόμηνος ἡρματομέρους εἰς ἕρχονται φόρος. Καὶ γὰρ ἡρματομέρους ἐργασία εἰς τοῖς καὶ αἴδεσιν εἰσχέντες εἰσάγουσι τὰ μεταπέσειται συμφωνίας ἀγάντας ταύτας ταῦτα μεταπέσειται συμφωνίας, η τὸ τοπόντον διείπεται, οἷς δύο μόνον μὲν τὸ πατέρεα τὸ διάδημα μεταπέσειται συμφωνίας, μέγιστης ταύτας ταῦτα τοῖς φρασίστοις πατέρεις τοῖς φρασίστοις, τὸ πατέρεα διδόνεται τὸ αἰτημένον τοῖς μὲν τὸ συμφωνίαν θεού της γῆς, έπειτα τὸ συγχέματον, αὐτοῖς αὖτε αἴτησαντες αἱ οἱ τοῖς εἰσημένοι συμφωνίας συμφωνίσθωτες. Ἐπειτα ἐγώ ἀκέω τῷ τῷ διατελειώντες πάντες αἴτησαντες, εἰ μὲν τὸ εὖ στὸ συμφωνίαν πατέρες φέροντες, ήτο διελέγοντες τὴν ταύτην γαμειώταν τοῖς τοῖς εἰς τοῖς στρομμαῖς πατέρες φέροντες. οἵτε γάρ τοι τοῖς μυστικοῖς μεταπέσειται πατέρες πατέρες, φέροντες τοῖς στρομμαῖς πατέρες φέροντες.

VII

I Terum dico vobis, quia si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quamcumque petierint, fieri illis. Symphoniam vocabulum musicis præcipue vocum cœcens tribuitur. Et sunt quidem in musicis soni soni alij consoni, alij dissoni; nomen autem illud rebus musicis attributum calleter Evangelica Scriptura hoc loco: Audivit symphoniam & chorum; nam propter ortam ex pœnitentia Symphoniam filij cum patre, qui postquam perierat inventus est, ad oblectandam domum symphoniam audiri decebat. Nomen autem symphoniam impio Laban ignorabile fuit, ubi ipsi alloquens Iacob ait: Si munitassem mihi, proscutus fuisset te cum gaudio, & canticis, & tympanis, & citharais. Eiusmodi autem symphoniam simile est quod secundo Regum scriptum extat, quando videlicet fratres Abimadab ibant ante arcam; David & Reg. 6.4, astem & ipius pueri ludabant coram Domino, in organis arte paratis in virtute, & in canticis; organa enim parata in virtute & canticis symphoniam in se musicam continebant; quia tali virtute pollet, ut duobus solummodo rem quamlibet à Patre qui in cœlis est cum symphoniam & concentu ad divinam & spiritualem Musicam precan-do flagitantibus, postulata his Pater annuat qui consentiendo supra terram ea possestulerint, quæ rogassent iij qui antedictam symphoniam simul edidissent; quod novum diuī est & mirabile. Sic ego quoque verba hęc Apostoli interpretor: Non 1. Cor. 7.5, liceat fraudare invicem, nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi. Quoniam enim harmonia vocabulum ijs qui secundum Deum connubio junguntur in quodam Proverbiorum loco tribuitur, qui sic habet: Domum & substantiam dividenter p. 1. Prov. 19.14

tres filii, à Domino autem viro uxori conjuncti. A corporeum est genitrix a Deo est & nomine symphonix ac consensu, & ipsa te ad orationem frui; quod vel inde
 1. Cor. 7. 5. liquet: *Nisi forte ex consensu.* Deinde pluribus declarans Verbum idem esse duo consentire super terram, ac Christo consentire,
 2. Cor. 12. 18. subiungit: *Vbi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo.* Duo igitur vel tres in nomine Christi congregati, iij sunt qui super terram non duo solum, sed & tres nonnumquam consentiunt. Animadverteret autem qui poterit, an symphonia haec & consensu, ac talis congregatio, cuius in medio versatur Christus, in pluribus reddat. Cor. 7. 14. periri possit, quandoquidem *Angusta porta & arcta via est qua ducit ad vitam, & pauci sunt qui inveniunt eam.* Fortasse vero ne pauci quidem, sed duo vel tres consentiunt, quemadmodum Petrus & Iacobus & Iohannes, quibus consentientibus gloriam suam patefecit Verbum Dei. Conseruentur autem duo, Paulus & Sothones, cum priorem ad Corinthios Epistolam 2. Cor. 1. 1. conscriperunt; tum deinde Paulus & Timotheus, quem alteram ad eodem miferrunt; quintam consenserunt tres, quan-
 1. Thessal. 4. 1. do Paulus & Sylvanus & Timotheus per Epistolam Thessalonicensibus pracepta tradiderunt. Quod si e Veteri Scriptura tres producendi sunt qui super terram consenserint, ita ut in medio eorum fuerit Verbum, à quo in unum conjuncti sunt, inscriptionem Psalmorum considerare; illam verbi gratia Psalmi XLII. quae talis est:
 Exod. 6. 24. *In finem intellectus filii Core.* Cum enim tres essent filii Core, quorum nomina in Exodo reperimus, Ascer, qui exponitur, Lusius; alter Helcana, qui redditur, Dei possestio; & tertius Abiasaph, qui converti potest, Patris congregatio, prophetia minime divisa sunt, sed ab una voce, & uno spiritu in una anima vere concorditer operante & enuntiante & conscripta sunt, & quasi unus tres id elocuti sunt: *Quemadmodum desiderat certus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus.* Quin & in Psalmo XLIII. in numero plurali dicunt: *Deus auribus nostris audi vobis.* Quod si magis etiam super terram consentientes videre velis, eos vide qui haec audierunt: 2. Cor. 1. 10. *Ut coheretis eadem mente, & eadem sententia, & illud affectaretur: Omnia credentium erat cor & anima tua, qui tales evaserant (si quidem inter plures tale quid reperiiri possit) ut ne minima quidem inter illos existeret dissensio, quemadmodum decachordi psalterij chordarum nulla in vicem discrepantia est. At non consentiebant super terram qui dicebant: Ego qui-*
χρειαν τοῦτος ἀλλά γένεσις ἐπιφάνειαν δὲ τοῦτο γένεσις οἱ λέγοντες. οὐ μέν εἰμι παιών, εἰμὶ δὲ

θοπλοί, ὡρά ὁ καθό, ἐργάζεσθαι, βάλλειν
 εἰς αὐτοὺς ζήρωα, ἥν καταλυόμενον συνέχοται
 μέτρον τὸν εἰς πολὺ μᾶκρον συντελεῖ μετρίον.
 Χειράνθεον γέρεον, οὐα μικρόν ἀλλὰτες δάσκαλον,
 καὶ καπέδιστον, ὃς θέσθαι ἀπέτλαι αἴσιος
 αἰσιόκοεσθαι αἰδηροίς ηδὲ θεραφανία, ἀσφαλής
 συνέργη ηδὲ συμφωνία, καὶ χαρεῖ τὸ εὔμεσον ἦρον
 συμφωνοῦται μόνον γνωμονίᾳ πότε θεού. ἢ
 μυρεῖος γένεται δύο θρικοῖς γένεται συμφωνία, τοῖς
 ἀσφαλέστεροι διαποστολοῖς, καταρροποῦται τὸ εὔμεσον
 νοέσθαι ηδὲ τὸ αὐτό δέσμωτα προηγούμενα, καὶ θεού^{Gal. 5. 15.}
 τῆς αὐτοῦ γνωμῆς, τοῦ θρικοῦ βιοῦ εἰ δεῖ, καὶ
 δύο τοῦδε συμφωνοῦται επὶ τοῖς γῆς, τοῦ περιουσία
 τοῦ τελεγμάτου ηδὲ αἵτινα ταῦτα, θεού αὖτοῖς
 τρέψατε τὸ θεός ιντονόντες εἰς τοὺς θρησκεῖας, διλογεῖτε
 στὸς εἰς τοῦ τελεγμάτου εἴρητας παῖδες τοῦ περιουσίας
 δύο συνεφαντούμενα διτί τοις γῆς. καὶ τοῖς αἴποις
 πάντας ηδὲ τὸ μὲν ἐπακτινωτην δύχιμφες, τὸ μὲν
 συμφωνοῦντας ἀλλὰτες διτί τοις γῆς, μὲν τὸ δέ
 θικοῖς, μέτρει βίῳ. Ἡτού ηδὲ τῷ σμαρτάζῃ πέδηται, δο-
 ξαζούμενος δε συγχέτη, οὐεἶδεν ἀπέν τοῦ
 θεοῦ τῆς θείας φράσκης συμφωνίας, οὐα συνεπε-
 μένον ημέραν εἰς δόνοντα τὸ γέρεον, γέρεον ηδὲ τὸ
 μέσον ημέραν τὸ θεοῦ λόγος, καὶ ηδὲ τοῦ σπόλαι,
 καὶ ηδὲ άναιμας αἵτη. Τέλον μὲν οὖν, ὡς τὸ
 δέοντος πελεύς παρεγκαλεῖσθαι συμφωνεῖν δέο-
 δος κοινωτερον τοιχούρων. ἤδη γέ τοις ἀλλοίς μιγή-
 στοις ἀγναθοῖς, ἢ ἔτι τοις τοῦ θεοῦ ημέραις, περι-
 πέπτουν διτί θρησκεῖας καὶ καθάριτον τὸν γέρεον
 μητρότερον. δύο γένος δέ τοις φύοντας, οὐα ηδὲ
 συμφωνεῖν διτί τοῦτον, αἵδεις τοις γενέσιοις πο-
 τοῖς, οὐα συμφωνεῖν διτί τοῦτον τοῦ γέρεον
 συμφωνεῖν εμπλασταίς, οὐα γεράσασται τὸ τελεγμάτην,
 ὅπε τοις ποτε διέδοθεν θεοῦ πάντοις τὸ τελεγμάτην
 ηδὲ αἵτινας, λακούταις, λογονόρθες οὖσί τοις
 διτί τοις συμφωνίας αἵτινας; τοῦτο τὸ εἰ-
 θερούσι παῖδες ιντονόντες, καὶ τούτους ημέραν ηδὲ τὸ
 διήγησις αἵτη ηδὲ τοῖς ποτεντοῖς γέματας, διτί
 τοις συμφωνίας τελεγμάτην. ἀς εἰ οὐτοῖς μηδὲ
 βέλοντο καθαρότον, οὐδὲ πέπτεται μηδὲ λαγόταις, οὐα
 θέρετο τοις συγκατεύοντοῖς τοῦ μηδὲ λαγόταις ηδὲ
 διωμάρθρος ηδὲ τοῖς φερόμενοι τοῦ μηδὲ λαγόταις ηδὲ
 πρεσβύτοντος, οὐα τοῦτον διέφερεν τὸ τοῦ περι-
 πέπτου τοῦ τελεγμάτου, ηδὲ αἵτινας, γένεσι
 αἵτινας τοῦτο τοῦτον τοις θεοφόροις παῖδες γέρεον

Vii ii

tingat. Aliam etiam expositionem de duobus animis iuxta dogmata dicitur. A nobis enim est ea quae de conjugatis diximus; talis autem illa est: in improbis imperium obtinenter peccatum in animum, quasi in suo throno, sic in mortali hocce corpore constitutum, ut ejus cupiditatibus anima obtemperet: at in ipsis qui tanquam de throno corporis peccatum, quod regnum prius exercuerat, detruerunt, & aduersus illud decertant, **Gel. 5. 17.** caro concepiscit ad versus Spiritum, Spiritus autem ad versus carnem: in ipsis vero qui perfectionem jam consecuti sunt, Spiritus viator evasit, & corporis actus morti dedit, & vita sua corpus facit particeps, ita ut **Rom. 8. 11.** tunc illud eveniat: Vivificabit & mortalium corpora nostra, propter inhabitantem Spiritum eum in nobis, & duorum consensu super terram efficitur, corporis nempe & spiritus, cui jam perfecto consona emittitur precatio Corde quidem credentis ad iustitiam, ore autem consentientis ad salutem, ita ut non amplius a Deo disset cor, & ad Deum una cum eo labijs suis & ore justus proprius accedat. Quinetiam optatus est & fortunatum magis, tres in nomine Iesu simul esse congregatos, vt eveniat illud: **1. Thess. 5. 23.** Deus sanctificet vos per omnia, vt integer Spiritus vester, & anima, & corpus sine querela, in adventu Domini nostri Iesu Christi seruetur. Quaret vero aliquis an fieri possit ut spiritus & corpus simul ea qua dictum ratione consentiant, non etiam tertium, animam dico; an postquam duo in nomine Iesu congregati sunt, illorum super terram consensi consenserunt non sit tres etiam in nomine illius congregati, quorum in medium venit Filius Dei, cum omnia illi consentia sint, tria haec dico, nec adversante illi quoquam, non solum spiritu, sed nec anima, insuper vero nec corpore. Nec vero absconum fuerit & injucundum, fiuius Testamenti, tum illius qui corporeum Servatoris adventum praecellit, tum & Novi consensus intelligere, & palam facere conetur: in quibus enim duo Testamenta ita consentiant, ut nihil vnum ab alio discrepet, in ipsis de omni regnacunque petierint postulata a Patre qui in celis est impetrata reperientur. Quod si tertium duorum illorum conciliatorem requiris, Spiritum sanctum hunc esse te affirmare pigrat, si quidem Verba sapientum, sive eorum qui adventum Christi praecellerunt, sive qui ipsi coavi, sive qui posteriores fuerunt, sunt Sicut stimuli, & quasi clavi in alium defixi, qui a conciliis dati sunt a pastore uno. Sed nec illud inobferatum pratercas, non enim dixisse: ubi **Eccles. 11.** omnes homines in eis* mundi tunc sunt ab origine nascuntur, * id est, omnes, omnes mundi, & mundi sunt in his eis.

COMMENTARIA IN MATTHÆVM.

341

σπουγμένοι, ἐκεῖτορυ εἰς μίσθιον αὐτῷ, Δλλ'. Α sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi

εἶπεν εἷμα, καὶ μήνα, σὺν δεσμώντων, Δλλ'. ero in medio eorum, sed, Ibi sum; non cunctatus, neque moras necens, sed simul cum ipso consensu inventus & ipse, & in medio ipsorum existens. Tunc accedens Matth. 18.

Petrus ad eum dixit, Domine quoties peccabit in

me frater meus, & dimittam ei?

Insulfum plane mihi videtur esse, & Petri apud

Christum progressu, ac divina Christi ma-

gnanimitate indignum, hæc arbitrarimur

simplicer dicta, à Petro quidem;

quasi de peccatis septem fratri in se peccanti di-

mittendis, octavo autem non item qua-

stionem proposuerit; à Servatore au-

tem, quasi proximi adversum se pecca-

ta quiete numeranda esse doceat, ita ut se-

ptuagies septies ignoscat, à septuagesi-

mo autem octavo jam non veniam ei,

à quo fuerit injuria affectus, largiatur. Vide

ergo num ista obscuritate affini hujus loci

involuta sint: *Audite vocem meam uxores*

Lamech, & cætera. Si quis igitur amicus Gen. 4. 17.

Iesu effectus est, ita ut ab ejus Spiritu illu-

strante animam illius qui pro merito suo

eo pervenit edoceatur, is verum hujus

loci, & qualem declaravit ipse Iesus

sententiam noverit; at nos qui ab ingenti illo er-

ga Iesum amore non parum absimus, si

tantillum quidpiam super hunc locum

professore possumus, eo debemus esse con-

tent. Senarius ergo numerus operosus vi-

detur esse & laboriosus; septenarius au-

tem cessationem & requiem continere: ac

vide num dicere quæs sexies eum pecca-

re qui in mundum diligit, quæque ad mun-

dum pertinent facit, & terrenis rebus

agendis deditus est; septenarium vero nu-

mierum peccatis illius finem imponere;

adeo ut cum tale quidpiam in animum

suum Petrus induxisset, è peccatis in se

admissis septem fratri ignorare voluerit.

Quoniam autem quæ vnitatibus respon-

dent decades & hectontades, ad nume-

rum qui in vnitatibus continent communia

aliquam proportionem servant, scie-

bat autem Iesus plura huic additum iri;

propterea ad numerum septenarium ad-

jungere hunc etiam septuagenarium exi-

stimo, & fratribus hic degentibus, & in

mundi hujus negotijs peccantibus veniam

concedandam pronuntiare. Quod si quis

ea prætergressus quæ in mundo & seculo

hocce aguntur, peccaverit; etiam si levè

illud sit, justam peccatorum remissiōnem

non amplius adipiscetur; remissio enim

five serius five citius concepta ad res hic

gestas, & peccata in hisce locis admissa

pertinet. Ne fratri quidem igitur, qui

plusquam septuagies septies peccaverit,

venia condonatur. Dixeris autem cum

qui ita peccaverit vel tanquam in Petrum,

qui frater sit, vel tanquam in Petrum, eu-

V u iii

jus portæ inferi non præalent, per ejus-
modi peccata in minori etim numero pec-
catorum constitui; sed per pejores noxas,
in eo constitui numero, qui critinum
gratiam minime consequatur.

*De Rege qui voluit rationem ponere
cum servis suis, ad quem decem
mille talentorum nomen
adductum est.*

Χειρονα, ἐν τῷ αριθμῷ τῷ μὲν ἔχοντος
ἀριθμόντων.

Πεντέ τῷ βασιλίῳ τῷ σύνοφρῳ λόγῳ
μὲν δέλλων αὐτῷ, διὰ τοῦτο
τῷ διειλέπτῃ μετάν
τελέστων.

*Matt. 18. 23. Ideo dico vobis; assimilatum est regnum ca- B
lorum homini regi, qui voluit rationem ponere
cum servis suis. Ad injurias ijs facile con-
donandas à quibus offendionem passi fue-
rimus, nos instruit Parabolæ sententia ac
informat; præsertim si post illatam injuri-
am peccati gratiam ab eo qui passus est
is postulet, qui intulit. Atque id quidem
nos docere vult Parabola, significans eorum
etiam peccatorum que nobis à Deo
condonata sunt, & quorum veniam pro-
meriti sumus, nos penas post remissionem
daturos, nisi ijs quoque à quibus læsi fue-
rimus, offendionum veniam demus, ita vt
ne tantillum quidem earum recordemur,
sed adjutum cor totum injuriarum obli-
vione, qua virtus est non contemnenda,
quæcunque adversus aliquem nostrum ne-
farie & infidoce perpetrata fuerint ei con-
donet, à quo profecta sit offendio. Post-
quam autem Parabolæ sensum exposui-
mus, jam ad verbum totam illam simpli-
citer discutere licet, ita vt ex ante dictor-
um disquisitione emolumenitum ille cap-
turus sit, qui in unoquoque eorum que
antehac scripta sunt perscrutando dili-
genter & cum fructu versatus sit. Verifi-
mole est autem sublimè aliquam esse ex-
plicationem & magis reconditam, quam-
que propterea aſequi obvium non sit, pet
quam, parabolam instar qua ab Evan-
gelistis explanata sunt, pervestigare pos-
sit quispam quidquid in illa continetur;
quinam verbi gratia effet ille Rex, & qui-
nam servi, & quanam occasione rationes
disputantur sint, & quis multorum ille ta-
lentorum debitor, & quanam illius vxoris,
quinam liberi, quanam præter ea qua di-
cta sunt, illa omnia que Rex vendi jussit,
vt è facultatibus illius debitum sibi refun-
deretur; & quidnam ejus egressus, cui
multa talenta condonata sunt; & quis in-
ventus ille ē servis virnis, non patrī fami-
lias obſtrictus, sed ei qui are alieno fue-
rat liberatus; & quid sibi centum denario-
rum vult numerus; & quid illud: Suffoca-
bat eum dicens, Redde quod debes; & quis
ille carcer in quem egressus conservum
compegit is, cui omnium talentorum gra-*

Διὰ τοῦτο λέγω γένιν. αὔμονῶν ἐν βασιλεῖ
τῷ εργασίᾳ αἰδεῖσθαι βασιλέα, ὅπερε δέλλων
συναρτάτος λόγῳ μὲν δέλλων αὐτῷ. οὐ μὲν πε-
ντάρια τὸν πρᾶγματος διδάσκειν βέλεσι συ-
χερικές εἴτε μὲν εἰς ἡμᾶς * ηὔθητον τοῖς εἰδήσι-
ασθεῖσιν ἔμετον. τῷ μετίτιν εἰ μὲν δέλλων πατέ-
ντος τὸν πρᾶγματος ὁ αἰδεῖσθαις, συγχρητικαὶ
αἴσιαν αὐτῷ τῷ ηὔθητον, εἰ μὲν αἰδεῖσθαι τοῖς
ἡμᾶς πάρικτοις τῷ αἰδεῖσθαι μὲντος, δι-
μετέτοντο τυχοδεσμοῦ μανιμητοντον κατα-
πέσθαι τὸν πρᾶγματον, διὰ δὲ παραβολῆς
ἀμαντοκαλεῖσθαι, οὐ τὸν πρᾶγματον πρᾶ-
γματος, οὐ μὲν καὶ παλέστρην τῷ λίτην πάσσο-
αντον δέλλωντο, διὸ διαδεικνύει τὸν τοῦ βασιλέ-
τῷ πελεγμόντον τὸ πατέντον δέλλων τοῖς θέρροις λιγνί-
τερον τῷ πατέντον πελεγμόντον παρεκπίσται. οὐ
τὸς εἰς τοὺς καὶ πατέντον δέλλων, οὐ διε-
πικτοῦντος τὸ πατέντον, καθ τὸν πατέντον τὸ
πατέντον δέλλων τὸν τοῦ βασιλέων πατέντον
τοῖς ζητοῦντος δέλλων τῷ πατέντον δέλλων τῷ
βασιλέων, καὶ τοῖς οἱ δέλλων, καὶ τοῖς οἱ αἰδεῖσθαι
συνάρτητοι δέλλων, καὶ τοῖς οἱ πατέντον δέλλων τῷ
τελέστων, τοῖς τοῦ γυναικεῖον τῷ πατέντον δέλλων
τοῖς τοῦ γυναικεῖον τῷ πατέντον δέλλων τῷ
πατέντον δέλλων, καὶ τοῖς οἱ δέλλων τῷ πατέντον δέλ-
λων, καὶ τοῖς οἱ πατέντον δέλλων, καὶ τοῖς οἱ πατέ-
ντον δέλλων τῷ πατέντον δέλλων τῷ
πατέντον δέλλων τῷ πατέντον δέλλων τῷ

COMMENTARIA IN MATTHÆVM.

343

νες τε οι λυτρωτές σωθεῖσι, καὶ μάχονται. Ατὰ facta fuerat; quinam vero conservi
στρτες ἐπικείω πόλην τὸ θρόνον, τοι τοις
οι βασιλικαῖς οῖς πρεσβύτη ὁ εἰς φυλακὴν τὸ
σωθεῖσιν βασιλῶν, καὶ πᾶς απέδωκε τὸ θρόνον
τοῖς βασιλικαῖς πολῖς θὸν φοιταληροῖς μη-
δίν οφίλειτο· εἰς δὲ τὴν ἀλλὰ παῖς δεῖται
αἱ τοῦτο τὸ εἰπεῖνοτέρα πατεραζήνεια τῆς
λόγου, ἢν τὴν διηγησούσην τὸν ερμηνεῖαν μεταξο-
να ὃ καὶ αὐτός τον εἶπον νομίζει, καὶ δεοφόρην
πνεύματος γένεσιν τὴν εἰπόντος αὐτῷ, ἵνα εἰς εἰ-
πεν ὃ γένεσιν νομίζῃ, αὐτοὺς διδίκιοι οὖσιν δοῦλοι·
παντες τὸν θεόν τον εἰπεῖν, εἰ μὲν θὸν πολέμον
τον· καὶ τὸν θεόν τον εἰπεῖν, εἰ μὲν θὸν πολέμον
θεόν, εἴ τοις διδίκιοι οὖσιν δοῦλοι· παντες τὸν εἰ-
πεν αὐτὸν διηγησούσας, οὐκ εἰπαγγελμάτας, καὶ
εἰ μὲν θὸν αὐτοτίχρονον γένεσιν, διὸ διε-
φέρει οὐς Θεός, οὐδὲν γένεσιν αὐτῷ τὸν πα-
τέραν αὐτούς πατεραζήνειαν τὸν τὴν πα-
τέραν αὐτούς πατεραζήνειαν. πότερον δέ, ἀποκριθεῖσιν
αἱ τοσοθάλαι ἐν γένεσι τοῖς πολέμοις τὸν αὐ-
τον, μένον ταῦτα δοδοῖς καὶ ταῦτα τὸν θεόν τον
πολέματος μέδιμνος λόγος Θεός ποτὲ τὸν θεόν,
καὶ ὃ καὶ θὸν πολέματος λόγος γένε-
σις· αἵμοις τον, φοινί, ἡ βασιλεία τὸν εργαστήν,
καὶ τὸ ἔπον. εἰ δὲ βασιλεῖς ἀμάρτινοι τοῦτον τὸν γενι-
διποτικόν, πάντα τοὺς λέγοντας τὸν τὸν θεόν;
αἵμος γέροντον ἡ βασιλεία τὸν θρόνον, καὶ σώ-
στρος αἵμος τον ἡ αἵματος, καὶ ἡ αἵματος πονηρία,
καὶ ἡ αἵματος, εἴτω μήποτε τὸν αἵματος πονηρία;
βασιλεία τὸν τὸν κάτοπτρον, τοῦτον μέρος τὸν αἵμον
πάλλα πολέμον τὸν αἵμον, ἡ πάντα πάντα πονηρία
πάροι· καὶ τούτης τον πότερον τον τὸν βασιλεία
τὸν εργαστήν, μένοντα λέγοντα πότερον τον τὸν γε-
νεσίον, καθόδιον αὐτοῦ τον, βασιλείων τοῦ
τοκετον τοντον αὐτοῦ τον μηκέτι βασιλεύοντον
τον τὸν αἵματος, βασιλεύοντος τον τὸν επι-
τέλεον τὸν επιτελέονταν αἵματον αἵματον,
τον λόγον τον, βασιλεύονταν εἴκοσι τὸν επι-
τέλεον, εργαστήν, καὶ πάντας διατίμενος, εἴτε αἵ-
λικης, εἴτε τον λειπόντονταν αἵματον, καὶ μένον τον
πάτερα τον εγένετον, πάλλα πάντα τον μηδόντα αἵματον;

Math. 5.3.

Quod si illud discutias: Illorum est regnum. Math. 5.3.
Regnum celorum, illorum regnum esse Christum dicere potes, quatenus ipsum regnum est, imperium obtinens in vnamquamque ejus cogitationem, qui jam non amplius imperio subditus est peccati, quod in eorum corpore mortali regnat qui sese huic subjecerunt: & cum dico, in vnamquamque ejus cogitationem imperium obtinens, tale quidpiam significatum volo, quatenus iustitia est, & sapientia, & veritas, & reliqua virtutes, imperium in eum exercens qui celum effectus est, imaginem ejus gerendo qui in celo est, & in omnem potestatem five Angelicam, siue reliquorum quorumlibet qui non in hoc solum seculo, sed & in futuro sancti

τῇ μακάμει ὁ Θεός τοῖς πεπονιμέσι, καὶ τῷ οὐρανῷ
εἰλίφασιν διοικεῖ μεμάθηκαν, ἐπειδὴ οὐτὸς πο-
λέμειν, πάπις τῆς αρχαριοῦς εἰσινδέξαντες δο-
κοῦσιν. Οἰκονομεύει καὶ σῆμα δέκα δοκοῦσι πατέρω-
ντος μεταβολῆς αὐτοῦ πατέρα, καὶ εἰ ποτὲ κατενο-
στῇ θυμιτῶν τοῦ αἰδερπίνου λύχον, καὶ τοῖς
τολμαὶ ψυχεροῖς ἀντίτιμοι διστάνει τοὺς αριστε-
ροὺς πλειοναράς τῷ αριστεῖ, ηὐγενίοντας, καὶ τοῦτο
τοῖς θρησκείαις, ἡ Καθολική, Καρκίνος τοῖς πάσι
εἰκόνην ψυχήτλαντες μετὰ πάντων τῶν οἰκοδεσπότων
κομισμάτων, αἰρεφρούριον μέτη πᾶς τῷ λέγεται
οὐρανούσιον, ουμπληράσαντας καὶ τοῖς ἑταῖροις * τῷ ουμπληρώσα-
τῷ λέγεται οὐτισμείας, καὶ ἀντίτιμος τῷ πάτερι τοῦ
διοντος, καὶ θεορήσας μὲν τοῖς ασκίσιοις τῷ πατέρε-
διογέα, οὐτοὶ γεννομένοι, ὅποια δέ τοι οὐτισμού-
ματα, οὐ ποτὲ λαζαρίσια, ποτὲ δὲ τοῖς γεννομένοι, ὅποια
δέ τοι οὐτισταὶ πάλιν δέγγοντα, μήποτε δὲ
οὐλον φέρειν. Σητήσιες δὲ ἐν τοῖς πόλεσι πολιτε-
τες διωνατεῖαι φερούσι δοκοῖς τοῖς λαζαρίσιοις τοῦ
βασιλέως. Πηνεις μὲν διοδοις, οὐτοῖς γεννομένοις τοῦτοι
εἰσιν, ἔπειτα τοῖς λαζαρίσιοις καὶ τοῖς Σητήσιοις εἰ-
σιν τοῦ δικτυωτοῦ εἰσιν, ἀφ' οὗ μὲν πάκινον εἰς περιφέρειαν
ἐπανυγέλλεται ὁ οἰκοδεσπότης, οὐ μόνον ἀλλότεροι
τοῖς θεοποιείσι, οὐτανταί τοις τοῦ πατέρος πατέρα.
Διοδοις δὲ μόνοις οἱ πάτεροι τοῖς νομούσιοισι συντεχνικού-
μενοι πατεῖται τοῖς λαζαρίσιοις καὶ τοῖς Σητήσιοις εἰ-
σιν τοῦ δικτυωτοῦ εἰσιν, ἀφ' οὗ μὲν πάκινον εἰς περιφέρειαν
εἰσιν τοῦ δικτυωτοῦ τοῦ οἰκοδεσπότης τοῦ πατέρος τοῦ πατέρος
καὶ τοῖς ξεκτόνι τοῦ θεοῦ βασιλεῖσι, οὐ δι-
δούσι τοῖς πάτεροι διφέλεοις πατέρεισι μετανοεῖσιν
δὲ μοι ἐπειδὴν πατεῖται τοῖς ξεκτόνι τοῦ πατέρος
δικτυωτοῦ κέρδος καὶ διπλωμάτην, πολυπόροις δέ,
Σημίταις καὶ ἀστροφόροις, καὶ Διαφόροις πλει-
νοντας καὶ ἀλλοι ἀλλοισιν, καὶ Διαφόροις πλει-
νοντας καὶ ἀλλοι ἀλλοισιν, οὐτοῖς τοῖς Σητήσιοις πατεῖται
οἰνοὶ σπειρίμησις δέ τοις περιβαλλονταῖς ἐγενέ-
τονται. ὃ τοι μόνον θεοποιείσι τοῖς θεοποιείσι
ζεῖν, ὥρατος δὲ τοῖς Διαφόροις, καὶ τῷ λόγῳ,
καὶ τοῖς περιβέντοις, καὶ τῷ σπειρίμησι τοῖς εἴ-
δεσιν εἰς τὸν Σέναν ἐσ' οὐτοῦ, λεπτοποιοῦσι μὲν
ἔργον μέτακερδος δέ τοις πατέροις, παῖσι δὲ
ἐργάζονται. Ήτο δὲ καὶ διπλωμάτην πατέροις τοῖς δι-
φέλεοις εἰς τοῦ σπειρίμησις λόγον τοῖς δι-
φέλεοις οἰνοκοπεῖ μετάλι ζημία, ποιοὶ δὲ ἐργά-
ταιν, καὶ ποιοὶ, εἰ δὲ οὐτοῖς οἰνοκοπεῖ, ζημία τοῖς
ἐργάταις λεπτοῖς, καὶ τῷ εἰσιτρόντα περιβάτοις. Εἶτα τοῖς

Luc. 16. 6,7Luc. 16. 8.Luc. 11. 5,6

Totius ergo vita rationem exigit is qui *Ad ianuam regnum celorum appellatus est, & assimilatus homini regi*, quando scilicet omnes nos adstante oportet ante tribunal Christi, ut reservat unusquisque propria corporis prout gesit, sive bonum, sive malum; & tunc in punitis rationibus, Omne verbum oris omnium quod locuti fuerint homines, in eas referetur, & si quis aliquando Potum dederit uni ex minimis istis calicem aqua frigida, tantum in nomine Discipuli. Hac autem contingent, quando & id continget quod a Danièle scriptum est: *Libri aperti sunt, & iudicium sedis; omnium enim quae dicuntur, qua geruntur, queque cogitantur fit quasi commentarius, & Dei potestate quidquid nobis absconditum est, in lucem profertur, & quidquid rectum est, revelabitur*, ut cum aliquis operam non dedisse fuerit repertus, ut ab adversario liberaretur, mittatur in carcere a principe, & iudice, & ministro, donec ultimum minutum reddiderit: at postquam opera dederit, vt ab eo liberetur, nec quicquam illi debeat, jamque minima decuplicaverit, vel quincuplicaverit, vel quinque talita duplicaverit, vel e duobus quatuor efficerit, meritam mercedem recipiat, intrans in gaudium Domini sui, vel super omnibus bonis ejus constitutus, vel illud audiens: *Esto potestatem habens super decem civitates, vel; Esto potestatem habens super quinque civitates.* Hec autem iudicata arbitramur, quasi multum postulent temporis, vt totius vite hic anteacta temporis rationem reddamus, adeo ut Rege rationem ab unoquoque tot servorum representante, res tantum desiderare temporis existimemus, donec quæ à mundi exortu ad consummationem non unius facili, sed plurimorum gesta sunt, ad finem perducantur. At res ita se non habet; volens enim Deus quacunque totius temporis decursu acta sunt, in omnium memoriam confessim revocare, vt refum à se bene vel male gestarum vnuquisque conscient sit, id virtute ineffabili efficiet. Nec enim, quemadmodum si rerum aliquarum memoriam nobis reficere volumus, sufficiens desideramus tempus, quo quæ à nobis dicta sunt, & ad eorum recordationem quorum meminisse volumus nos deducunt, percurramus, idem facit Deus cum nobis in memoriam revocare vult, quæ in hac vita gessimus, vt eorum quæ à nobis acta sunt concipi, cur poena vel honore afficitur perspectum habeamus. Quod si quis divina virtutis in ijs agendis celebrati fidem non habet, is Deum à quo omnia condita sunt, nondum animo comprehendit, cui tempore opus non fuit, vt prius acciperet, ut postea regnante iudicante punito, ut postea in regno Christi, ut secundum regnum Christi.

τὸν τελικαύτου ἡραροῦ καὶ γένες καὶ θέλεις αὐτοῖς. A tantam cœli & terre molens fabricaret: nam etiam si intra sex dies hæc creasse videatur, intellectu opus est, ut capere possumus, quonam sensu id dictum est, intra sex dies; propter illud: *Hic liber generationis cœli & terre*, & quæ sequuntur. Audendum est igitur & dicendum futuri iudicij tempus spatium non desideratum, sed quemadmodum resurrectio in punto temporis, in oculorum nictatione futura dicitur, tale futurum iudicium existimo. Deinde vero super his differendum est: *Et quum cupisset rationem ponere, oblatus est* *et unus qui debebat ei multa talenta*, quæ ramè mili significationem videntur continere. Iudicij faciendo tempus initium dicit à domo Dei, dicentis ijs quibus personarum infligendarum cura demandata est, quemadmodum in Ezechiele scriptum extat: *A sanctis meis incipite*, & nictatio- *Ezech. 9.6* ni oculi simile est; tempus autem reposcenda rationis eidem etiam simile esse mente concipiimus, nec enim eorum obli- ti sumus, quæ de ijs dicta sunt qui plura debent: quamobrem non scriptum quidem est: *Quum rationem paneret, sed: Quum cupisset rationem ponere, oblatus est*, cum scilicet rationis ponenda initium fecisset *Vnus qui debebat ei multa talenta*, quasi qui immensa talentorum summa jaeturam fecisset, cuique magna res, atque ea complures & commissa & credita fuissent, nullum autem ad herum emolumenntum retulisset, sed multarum rerum fuisset dispensium passus, ita vt talenta deberet quamplurima; & ideo fortasse multa deberet talenta, quoniam mulierem super plumbi talentum sedentem sape secutus esset, cui nomen est, Iniquitas. Hie vero animadverte maximum quodque peccatum herilium talentorum esse jaeturam; talia autem peccata admittunt scortatores, adulteri, qui cum maribus concubunt, molles, idololatri, homicidiæ. Nil ergo leue, sed magna omnia & gravia designavit vñus ille multorum talentorum debitor qui Regi oblatus est, quem si inter homines qualiveris, eum esse forsan reperies. *Hominem peccati, filium perditionis* *Qui adversatur & extollitur supra omne quod dicitur Deus*, aut quod colitur; si exira hominum genus, quis ille est, nisi Diabolus qui tot homines perdidit, à quibus ipse peccati autor suscepit est? *Magnum enim homo & pretiosum vir misericors*; vsque adeo pretiosum vt talento dignum sit; vel aurum, quale erat aureum candelabrum talentum pendens, vel argenti, vel cuiuscunq[ue] tandem materie mente concepta; quorum similitudines in verbis dierum conscriptæ sunt, cum multis talentis ditatus fuisset *David*, quorum etiam nomen usus exprim-

sus est, tot talentis aureis, tot argenteis, & reliqua materia qua ibi recensetur, & qua templum Dei constructum est. Verum cum ei non sit, vnde talenta rescribat, ea enim amiserat, vxorem certe, liberosque habet, aliaque de quibus scriptum est:

Matt. 18. Omnia que habet; ac fieri poterat vt eo cum suis omnibus venundato emtorem nancisceretur, quique & sui, rerumque ad se pertinentium pretio debiti sumam expleret; & fieri poterat, vt non Regis amplius, sed emtoris sui seruus esset; atque id imperat, vt cum suis omnibus non dividuntur in Regis domo haeret, propterea Procidens adorabat eum, Deum nempe Regem esse sciens, & ait: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi, eum enim fuisse industrum credibile est, seque penitram quam ex priori multorum talentorum iactura tolerabat, secundis curis ac negotiis refarcire posse intelligebat: tunc vero bonus ille Rex hujus multorum talentorum debitoris miseratus est, eumque pluribus concessis quam quae postulaverat, dimisit; pollicitus quippe fuerat debitor omnia sese debita hero redditurum, patienter modo expediendi nominis dicim expectasset; at eum miseratus herus non ita dimisit solummodo, quasi olim debitum, post dilatum hujus expungendi tempus, esset recepturus, sed omni plane debito solutum dimisit. Servus autem ille nequam qui herum pro multis talentis moram ac procrastinationem rogaverat, inhumaniter se gessit, cum enim *Invenisset* vnum de conservis suis, qui debebat ei centum denarios, tenens suffocabat eum dicens: Redde quod debes. Annon is summa improbatiss exemplum dedit propter centum denarios conservum apprehensum suffocans, & libertam respirationem intercludens, qui propter multa talenta neque ipse apprehensus, neque suffocatus fuit, sed primum vna cum conjugi, liberis, & facultatibus vendi jussus, deinde vero postquam adoravit, miserato eum hero absolutus est, & toto nomine liberatus. Quisnam vero sit inventus ille conservus, centum denarios non hero suo debens, sed ipsi multorum talentorum debitori, quinam & ijs conservi, qui & hunc suffocantem & illum suffocatum viderunt, & valde indoluerunt, suoque hero quaecunque agebantur palam fecerunt, juxta lesum mentem exponere spissum est ac operosum negotium. Ut ergo revera se res habent, non explicare id posse quemquam pronuntio, nisi Iesus qui Discipulis suis omnia seorsum explanavit, illius animum

φαγομενη μετένα συγκριτωσι, ει μη ινον της ιδεος μανιτης και ιδια λεπτης παιπη, οι

δημιούργος αὐτῷ τῷ ἡγεμονίᾳ, καὶ δόσις γένεται
τὸς εἰ τῇ πολιτείᾳ θυσαρὸς τελέσει, σκηνι-
τής, δισκηνίας, αὐρητής, καὶ πληεψοφορι-
της δι' ἐπαργάντος δικαιεωνόν βαλετα φαντα-
σία φανταγνώστας τῷ μὲν πολιτείᾳ τοῦ πολιτείαν
τῷ δὲ ἀμφι πολιτείᾳ τοῖς ὅπερι περιεχομένοις
βασιλεῖ αὐτοῖς παραδελτῆς πολαντανάτων,
καὶ τὸ ἔξι, καὶ ὁ ὄφελον τοῦ τοῦ ἑκάτην
δικαιορία ἀλλος εἰς, καὶ πλεπά, εἰς δικαιοσύ-
νην ὁ περιποθεδομένος δι' θερπος τῆς αἱρέτης,
εἴτε καὶ ὁ Διάβολος, εἴτε μηδὲ ἔπειτα μὲν τοῖς,
ἀλλος δὲ τοῖς, οὐδὲ μὲν θερπος, οὐδὲ τὸν Διά-
βολον τοῖς. Ήτι δὴ τὸς Φειδανὸς θεοῦ ἕρχον, καὶ
τὰ τοῦ τῷ ιδίῳ ποιῶν, οὐδὲ πεπιστρέψαντος
τὰς ποιάδε ποιότητας, εἴτε εἰς αὐρητής δικαι-
ομένων, εἴτε γένεται τονδικαίους θερποτοις δικαιοδοσίας πε-
ριτόνεμοις, ὀπιαποιοις τοῦτο τῷ δικαιοτάτῳ πολι-
μάτων δικαιογραμμάτων οἷς δικαιοποιοις Διά-
βολοι τοῖς αὐτοδελτοῖς μηδὲ τὸ δικαιοδοσίον δικαιο-
μένων τοῖς ποιῶν πολαντανάτοις φαντασίαις,
εἴτε ποια ἡνα δικαιορία ποιοῦσα διδοὺς Διά-
βολον πολιτείας δικαιοδοσίον τὸν τοῦ πολιτείαν
τοῦ τοῦ πολλοὺς πολαντανάτοις φαντασίαις ποιεῖ δι-
καιοτάτον πολιτείαν βασιλεὺς μὲν θερπος οὐδὲ λατη-
σιαρίας λόγον μηδὲ δικαιον αὐτοῖς, ἀλλοι δικαιο-
τάτοις φαντασίαις, καὶ οὐτε ποιεῖ γένεται αὐτοφέρειν τοῦ
λιγότερον, εἰ δὲ γένεται ποιεῖται, οὐδὲ
αὐτοῖς, καὶ τὸς πολιτεόδοκων μηδὲ κείτως τοι-
εῖν, ταῦτα σύνομοι τοῦτο τὸ δικαιοδοσίον ἔχοντα δι-
ναρία, καὶ ποιομένοις τοῦτο τὸ συγχρημάτος
τοῦ πολλὰ πάλαιται; εἰ δὲ τὸς πολιτείας, πολέ-
μος δικαιοτάτος τοῦ πολιτείας ποιεῖται, οὐδὲ λατη-
σιαρίον λόγον οὐτε δικαιον αὐτοῖς ποιεῖται
δικαιοδοσίον αὐτοῖς; ἀπαλληλοῦς δὲ χρήσις τοῦ
πολιτείας πολιτείας, δικαιοδοσίας δικαιο-
μάτων τοῦτο τὸ δικαιοδοσίον λόγον, εἰ καὶ οὐσίας τοῦ
ιδεῖσις μεταπτάσεις κατ' ιδίαν εἰπέλαι πομπά, οὐδὲ
τοῦτο ἀπέκρινοι οἱ τοῦ διανοέλαια γεγονότες
τοῦ Φειδανοῦ τῷ πολιτείαν, οὗτοι μεταπτάσεις
τοῦ Τεκατὸς αὐτοῖς δικαιοδοσία τῷ τῷ γεγονότε-
ται πολιτείαν λόγον εἰπέλαι τοιατοῦ, οὐδὲ μηδὲ εἰπέ-
ται καὶ οὐσίας κατοντανάτος τοῦ δικαιοδοσίας
πολιτείας βιβλία. γένοιτο οὐδὲ δικαιοδοσία
καρδίας επιτρέπεται, καὶ Διάβολον πολιτείας
γεγονόται τοῦ γεγονότος τοῦ Φειδανοῦ τῷ πολιτείαν,
οὐτε εἰς τοῦ γεγονότος πομπά ποιεῖται. δικαιοδοσία οὐδὲ

munditiem capax reperiatur, ita ut hæc in A*gōtis* 2*¶* 3 ὁ ἀπόρρητος πυρ καὶ μυῖκη τῷ
eo exarentur Spiritu Dei vivi. At inquiet aliquis impie nos fortasse agere, qui propter arcana divinorum scriptorum & recōditum sensum, hæc eum elucidare & declarare posse volumus, & lucem ijs affere conamus; etiam si, ut id ita ponamus, eorum sententiam accurate assecuti videamus. Ad id respondendum est, quod si ij quibus hæc intelligere datum est, quid sibi agendum sit, teneant; nos certe qui in rerum quæ hic significantur, profunditatem penetrare non posse fatemur, etiā rudiorem aliquatenus intelligentiam loci hujus perceptimus, nonnulla quidem ex ijs qua five Dei nutu & gratia, sive proprio marte post multam disquisitionem & examen reperisse videmur, nos tradere literis non audere dicemus; nonnulla vero aliquatenus exponere, cum nostrum, tum eorum gratia qui hæc legent. Sed hoc propter occultum Parabolæ sensum in nostri defensionem dicta sint. Ad quasitum autem illud, quandonam homo ille Rex Parabolæ cum servis suis rationes putare voluerit, id circa prænuntiatum judicij tempus contingere dicemus. Proabant illud Parabolæ due, quarum unus versus Evangelij hujuscem finem, altera in Evangelio secundum Lucam continetur. Et ne ipsum contextū proferentes, hæc orationē producamus, cum vnicuique volunti eas ex ipsa Scriptura petere facile sit, id unum dicemus; Parabolam que apud Matthæum extat, illud proponere: *Sicut homo peregre proficiens vocavit servos suos,*

Math. 15. &
14, 15.

*Et tradidit illis bona sua, Et uni quinque, alij autem duo, alij vero unum talentum, deinde autem res sibi traditas certa hac ratione administrarunt, Post multum vero temporis venit Dominus servorum illorum; & ijsdem verbis scripti esse posuisse illum rationem cum eis: tum confer cum illis: *Ei quum cœpisset rationem ponere, & animadverte peregrinationem patrisfamilias tempus illud appellasse, quo Dum sumus in corpore, peregrinamur à Domino; adventum autem ipsius, quum post multum tempus venit Dominus servorum illorum, tempus judicij in consummatione, nam post multum temporis venit Dominus servorum illorum, & ponit rationem cum eis, & fuit qua deinde scripta sunt. At quæ à Luca tradita est docet apertius, Hominem nobillem abisse in regionem longinquam accipere sibi regnum & reverti, abeuntem vocasse decem servos, & dedisse eis decem minas, & dixisse: Negotiamini dum venio; nobilis autem virum hunc civibus suis exsum qui miserunt legationem post illum, cum nollent cum super se regnare, reversum esse accepto regno; cumque jussisset**

Luc. 19, 12. &
12.

*Et tradidit illis bona sua, Et uni quinque, alij autem duo, alij vero unum talentum, deinde autem res sibi traditas certa hac ratione administrarunt, Post multum vero temporis venit Dominus servorum illorum; & ijsdem verbis scripti esse posuisse illum rationem cum eis: tum confer cum illis: *Ei quum cœpisset rationem ponere, & animadverte peregrinationem patrisfamilias tempus illud appellasse, quo Dum sumus in corpore, peregrinamur à Domino; adventum autem ipsius, quum post multum tempus venit Dominus servorum illorum, tempus judicij in consummatione, nam post multum temporis venit Dominus servorum illorum, & ponit rationem cum eis, & fuit qua deinde scripta sunt. At quæ à Luca tradita est docet apertius, Hominem nobillem abisse in regionem longinquam accipere sibi regnum & reverti, abeuntem vocasse decem servos, & dedisse eis decem minas, & dixisse: Negotiamini dum venio; nobilis autem virum hunc civibus suis exsum qui miserunt legationem post illum, cum nollent cum super se regnare, reversum esse accepto regno; cumque jussisset**

intelligentia comprehenduntur pater, & A^{ρι} οὐ δέ εἰ τὸ τυχόν βούτις ἴδειν εἰς ροντίς πατέρα,
καὶ μητέρα, καὶ τέκνα. ὡς μὴ διὰ τοῦτο δὲ ἀλλά
διεῖ, θεός αὐτοῖς τόπος δέρμαν δὲ βούτις, καὶ
ηὔλιν δὲ εἴτε εὐτός δὲ διδώσει, εἴτε μή, ὃ διωτίσθε
κενίστη· πλὴν Βαστα καὶ τὸ ποντικόν ταῦτα
γενικούμενα, ὃν μᾶστις ἵερος ταῦτα πάντα.^{τούτα}
λα, καὶ τοῦτο πλησίον αὐτῷ οὐτιστικόν
αὐτέρων μάτηρ, αἰδάλογον ἵερος ταῦτα μάτηρ,
φέρειται, σούτη τῆς αἰρύτας, ή καὶ ειδώλιον,
δούλη αἰρομένης τοῦτο γενεφαίς πόλεις· εἴτε
διασφράγιστος ταῦτα πάντα τοῦτο πεπληρωμένον τοῦ
εὐδαιμονίου αὐτῆς γέλεται, θτας εἰτα μὲν εἰκόνη
αὐτῆς μηδέποτε, ή τύπος, ή σύμβολος, καὶ τοῦτο
πατριμόνιον αὐτῆς αρχέγονον· Σαγανάν καὶ οὐτός
τοῦ οὐτός πατριμόνιος τοῦ βασιλεῖον οὐρανού τηλε-
λαβόν Καλαύτον τοῦτο, αὐτὸς δὲ πατέρων γενεθλίον,
καὶ τέκνα, απόντας πάντα μὲν εἰκόναν
πατριμόνιον τοῦ βασιλεῖος, πατριμόνιον τοῦ πα-
τέρων αὐτοῦ, ιερού τοῦ πατριμόνιος αὐτοῦ, αὐτοῦ
αὐτοῦ, καὶ πάσοις τοῦ διειλιπτοῦ αὐτοῦ, αὐτοῦ
αὐτοῦ διελιπτοῦ, διαλέκτης μαθητῶν τοῦ
γεγλυπτοῦ, μάτης αἰαγέγενθαμποντικαῖα·
ἔκειτο δὲ τοῦτο εἰχόντας, αὐτὸς διπλωματίδης,
γενεθλία καὶ τέκνα, λέχον διπλωμάτην, πίνακα
εἰληφόντος δὲ βασιλεῖαν σωμάρην λέχον, τοῦτο τοῦ
βασιλείας καὶ Σωστρέτας· καὶ θέρετος αὐτοῦ
τοῦ, αὐτοῦ τοῦ σόντης, ή μηδινάτης, ή τύπος,
η πάθος, η ποντικός πλησίον, η τοῦ
διειλιπτοῦ· θτας δὲ διπλωμάτης, καὶ συγχρή-
τος πάσοις τοῦ διειλιπτοῦ, προσήγαγεν τοῦ τοῦ βασι-
λείας βίβερόν τοῦ τοῦ σωμάτηλην εἰσότη, καὶ εἰπέ,
καὶ δέ τοτε, οὐρανός, ποντικός, προσήγαγεν τοῦ εἰσέλθει-
το τοῦ βασιλείας, οὐτοῦ δὲ γάρ μι εἰσέλθει τοῦ
τοῦ σωμάτηλον εἰσότη· εἶτα προσήγαγεν τοῦ εἰρη-
βίστη τοῦ γεγλυπτοῦ, οὐπός οὐ μικρός προσή-
γαγεν, οὐ πατέρη τοῦ διειλιπτοῦ αὐτοῦ, οὐδὲ
διδώσεις εἰσότη· εἰπέτω τοῦ εἰσέλθει τοῦ σωμάτηλον εἰ-
πέτη· κακέντος μὲν τοῦ τοῦ διειλιπτοῦ εἰσέλθει τοῦ
τοῦ πατριμόνιον, καὶ τοῦ αὐτοῦ, οὐδὲ συγχρήτην
εἰσέργει αὐτοῦ εἰς τοῦ φυλακήν· καὶ θέρετος εἰς τοῦ
σωμάτηλον τοῦ διελιπτοῦ, ή εἰρηκόν, διαλέκτης
εργασταῖς, οὐ ποντικός ποντικός οὐδὲ πατέρης
πατέρης.

οὐαδέλα. Μὴ δὲ καὶ διελιπτοῖς τοῦ βασιλείας. οὐδὲ εἰπε· πατριμόνιος μοι, διαλέκτης
πατέρης.

COMMENTARIA IN MATTHÆVM.

A amplius, ipsiusque facultates venundari jussit, sed quod pejus est, propter ipsius nequitiam tradidit eum tortoribus. Quinam autem hi sint præterquam an quibus suppliciorum cura demandata est? Situm etiam propter haereticos eam usurpantes parabolam, nota debuisse illos hunc quoque Regem criminari, quod iratus debitorem tortoribus tradidit, si Opificem tanquam iracundum, propter verba qua iram Dei significant, reprehendunt. Præterea vero ijs dicendum est qui non quemquam à Iesu tortoribus tradi volunt, Heus vos, quoniam Rex ille sit qui servum nequam tortoribus tradit, aperite. Quin & ad illud attendant: *Sic & Pater meus celstis faciet vobis: vel hi etiam ea dicantur potius;* quia in decem minarum parabola habentur, & à Dei boni Filio pronuntiata sunt: *Verumtamen inimicos meos illos qui noluerunt,* & cetera. Certe parabola conclusio simplicioribus etiam congruit; quicunque enim peccatorum remissionem recepimus, nec eam fratribus concedimus, eadem nos perpeccios fore docemur, ac illū qui graviam sibi factam servo negavit. Et factum *ad amissione;* est quoniam consummasset Iesu sermones istos. Qui vnamquamque questionem proposita plene ediditerit, ita ut nihil intactum, inexplicatumque relinquat, is sermones suos consummat. Ea autem de re confidentius pronuntiaverit, qui in Veteris & Novi Testamenti lectionem diligentius incumbet; nam si nulli, neque Moysi, neque Prophetarum cuiquam, sed soli Iesu attributum est illud: *Consummavit sermones istos,* tum audacter affirmaverit aliquis vnum Iesum sermones consummatum, qui ad finem rebus imponendum, & ad resarcendum Legis defectum venit, vt inde discere est: *Dictum est antiquis, & reliqua;* *Matt. 5.33 & rursus: Ut implatur que dicta sunt per Prophetas. Quod si alicubi in ijs id scriptum extat, consummatos ab illis sermones cum consummatis à Iesu sermonibus confer, ut eorum discerni reperias. Quinino & hic etiam queri possit, an in rebus que per orationem prolatas sunt, vox illa, *consummavit,* vel pro Moyse, vel pro aliquo ex Prophetis, vel pro utrisque adhibita sit: diligens siquidem observatio sublimes ijs cogitationes subministrabit, qui spiritualibus spiritualia comparare sciunt, & propterea loquantur non in doctri humana sapientie verbis, sed in doctrina spiritus. At aliis quispiam majorem adhibens diligentiam interpretanda vocis huic (*interpretari*) consummavit, quæ rebus ijs significandis usurpat, quibus inest maius mysterium, juxta*

Y

Πειτε τῷ πιερζίντων ινοῦ φασισθεῖν
χρηματέων εἰ ἔξειται αὐτῷ πιπερόν
λίσα τὴν γυναικαντεῖ καὶ
πάσσονται.

De Pharisais & Sribis Iesum
tentantibus: an homini licet
qualibet ex causa uxorem
suam repudiare.

Μετὰ τοῦ γέγενθε ὅπερεσθίθετον αὐτῷ οἱ
φασισθεῖ πιερζίντων αἴσιον καὶ λέγοντος· εἰ
ἔξειται αὐτῷ πιπερόν διπλόντα τὴν γυναικαντεῖ
καὶ πάσσονται· τὸ ισοδιαφανὲν αὐτῷ γράψε
καὶ ὁ μῆνος· Κύριον τῷ πιερζίντων τὴν πιπε-
ρόν πιπερόν τοῦ ισοδιαφανοῦτος οὐ μετὰ τοῦ πιερζίντων
επιπρώτων αἴσιον· πιερζίντων δὲ τὸ πιλικόν τοῦ
πιπερόντος οὐδὲν, τὸ τῷ μετρητῇ αὐτῷ αποκατετα-
τεγράφεις οὐδὲ μετρουμένα θέτει τὸ πιερζίντων
τὸ πιπερόν πιπερόν τοῦ πιερζίντων τοῦ πιλικοῦ φασισθεῖ
επιπρώτων τὸ ινοῦ οὐδὲν οἱ φασισθεῖ, τοῦ μὲν πι-
περόντος τὸ τῷ μετρητῇ αὐτῷ πιπερόν τοῦ πιερζίντων
μετρεῖ, οὐ δὲ τὸ αὐτόν τοῦ πιερζίντων
αὐτῷ πιερζίντων τοῦ πιπερόντος, θεοῖς τοι· * Τοῦτο τὸ πι-
ερζίντων αἴσιον εἰ τὸ διεταῖσθαι γενήσομεν οὐδὲ
εἶδος τῷ λόγῳ τέτοιο· πάλιν ὁ σωτῆρ ἡ τοῦ πι-
ερζίντων διπλούτεον δέδημα, οὐδὲ γένεταιερού.
εἰ ἔξειται αὐτῷ πιπερόν διπλόντα τὴν γυναικαντεῖ
καὶ πάσσονται· οὐ δὲ πιπερόντος οὐδὲν οὐδὲν αὐτοῦ
γνωστὸν οὐδὲν οὐδὲν αὐτῷ πιπερόν, αφοῦ οὐδὲν εἰπο-
νταινον αἴσιον; καὶ τοῦτο τὸ ινοῦ τοῦ οὐδὲν
τοπειστον τὸ λόγον οἱ φασισθεῖ πέποι, οὐ διπλού-
τομένοις αὐτῷ, οὐ πιπερόντος, οὐ εἰ τοῦ εἰ-
πει, οὐδὲν, οὐκανέλεσθαι αὐτῷ, οὐδὲ τοῦ πι-
περόντος πιπερόντος τὸ γέματο. εἰ δὲ, Κύριον ἔξειται,
οὐ καὶ μέτρον πιπερόντος οὐκονεῖν
αὐτῷ γυναικαντεῖ. οὐδὲ τοῦ πιπερόντος, εἰ μὲν γένεται
διδόναι, οὐκανέλεσθαι οὐδὲ πιπερόντος τὸ λόγον
τοῦ φασισθεῖ, καὶ δὲ τοῦ νόμου τὸ διοι. εἰ δὲ μέτρον
διδόναι, οὐδὲ πιπερόντος μεταποιεῖν εἰδούσιον, τοῦ
διεράσθετο τὸ μέτρον διπλαύθεις τὸ πιπερόν τοῦ πι-
ερζίντων τοῦ γέματο. Θρέψαντα τὸ τίταν τοῦ πι-
περόντος καὶ σοφάς αἴσιον διπλούτεον, πιπερόν
τοῦ μέτρου πιπερόντος διπλούτεον τὸ γέματο. καὶ τοῦ
πιπερόντος αἴσιον, διπλούτον τὸ διπλούτεον αἴσιον
τοῦ πιπερόντος τοῦ μέτρου πιπερόντος. Ήσεν γάρ
ἐπὶ τὸ πάσσον αἵτια διλογίας λύει γέματο, καὶ δὲ
διτὸν αἴσιον τὸ γέματο, οὐ διπλούτεον
οὐδὲν, διπλούτον οὐδὲν, καὶ βασιλούσια
αὐτοῖς τοῦ πιπερόντος βασιλούσια, καὶ διπλούτον
τοῦ εἰ τὸ γέματο οὐδὲν πιπερόντος τὸ γέματο.

Scriptum est deinde accessisse ad eum Phariseos, tentantes eum, & dicentes: Matth. 19. 2.
Si licet homini dimittere uxorem suam qua-Matth. 19. 2.
cunque ex causa? Simile quoque scripsit
Marcus. Ex iis igitur qui ad Iesum acce-
debant & interrogabant, nonnulli eum
tentandi causa interrogabant: cum igitur
tants ille Servator noster tentetur, quis
Discipulorum ejus ad docendum consti-
tutus grauiter ferat, si quando ab aliqui-
bus, non discendi studio, sed tentandi eum
gratia questiones proponentibus tenteretur?
Plurima vero simili colligens reperi illic
poteris, ubi Pharisei, & prater eos alii, ve-
luti Legum peritus aliquis, & fortasse Scri-
ba, Iesum nostrum tentaverunt, ut in unum
collectis quas de iis conscripta sunt à qui-
bus tentatus est, ex eorum inter se com-
paratione vtile aliquid ad horum sermo-
num genus reperias. Porro tentantibus
Servator respondens dogmata profert,
quærebant enim illi: An licet homini di-
mittere uxorem suam quacunque ex causa, Matth. 19. 3.
Qui respondens ait eis, Non legis nisi quia qui*is* +.
creavit ab initio, masculum & feminam fe-
cire eos? & reliqua. Ac ego quidem existi-
mo id ab eo Phariseos ea mente quæfuisse;
vt quidquid ille dixisset, reprehenderent;
vt si dixisset, Licet, dicant illi tanquam
conjugia levibus de causis dissolventi im-
pegiſſent, si vero respondisset, Non licet,
huius quoque, vt pote virum una cum con-
juge etiam cum flagitijs habitare permit-
tenti item intendissent: quemadmodum
& super tributo, nam si pendendum illud Matth. 17. 22.
dixisset, eum accusarent, quasi Romanis
non Legi Dei populum subiicientem, si
hauquaque solvendum pronuntiasset,
tanquam bellum & seditionem concitan-
tem, & ad rebellandum eos excientem,
qui tantos exercitus sustinere non poter-
ant. Nec vero intelligebant quam cautē
& extra culpam ipsis responderet, primi
quidem qualibet ex causa repudiandam
uxorem negans, deinde vero ad ea respon-
dens, quæ ad libellum repudij pertinebant.
Sciebat enim non quamlibet causam, ju-
stam solvendo connubio occasionem da-
te, & virum debere uxori *Cohabitationem* quasi
infirmitiori virculo, impotentem honorem, & *Gal. 5. 1.*
peccatorum ipius onera portantem; &
Phariseos Moysi scriptis gloriantes, ex iis
qua in Genesi scripta sunt convincit di-
cens: Non legis nisi quia qui creavit ab initio,

Yij

ελεύθερον γένεται οὐτε δύναται εἰσελθεῖν πατέρα. Ᾱ ditas in ea reperta est, & coram illo gratiam non invenit, libellum ad eam repudij scriptum esse; Novum quippe Testamentum Ethnico in ejus dominum convocans qui priorem uxorem repudiavit, libellum repudij potentia dedit ei qua à viro, Lege scilicet, & Verbo discesserat: propterea & ipse reliqua illa aliam, ut ita dicam, duxit, repudij libello priori in manus tradito; idcirco qua sibi juxta Legem mandata sunt, propter libellum repudij exequi non possunt. Ac eam quidem libellum repudij accepisse argumento illud est, quod vna cum appellato ab ijs sanctuario mysteriorum que in eo facta creduntur, diruta fuerit ac subversa Ierusalem, cumque ipso holocaustorum altari, & omnis cultus qui in eo exhibebatur. Argumentum item libelli repudij illud est, quod festa celebrare non possint, gtiām, ^{Deuter. 12. 14. 15.} iuxta id quod scriptum est, sententia Le- ^{16. 17.} gis praeceps, vt in loco, quem elegerit ^{18.} Dominus Deus, festa celebrent; & quod tota Synagoga talium, talium facinorum reos lapidis obruere non possit, & sexēta ejusmodi res ex ijs quæ jussa sunt, libelli repudij argumenta sunt; atque item quod Iam non est Prophetas, & quia dicunt: ^{Psal. 73. 9.} Signa amplius non vidimus. Absit ut enim à Ierusalem & à Iuda, ait Dominus iuxta ^{19. 20.} Itiae sermonem, validum & validam, Gi- gauntem fortē, & reliqua, vñque ad, Pruden- tem auditorem. Synagogam vero uxori- rem duxisse potest Christus, & cum ea habuisse, illa vero postmodum gratiam coram eo non reperisse: cui autem gratiam coram illo non invenerit, causa haec est, quod sceditas in ea inventa sit; quid enim fœdus quam quod vnius in festo dimittendi cum optionem haberent, latro- nem Barabbam dimittendum decreverint, Christum vero morti addixerint & quid fœdus, quam quod de eo promuntiaverunt omnes: Crucifige, Crucifige eum, tolle ^{21. 22.} eis modi hominem de terra? Qui pote fœ- dum & illud non sit: Sanguis ejus super nos, ^{23.} Matth. 27. & super filios nostros? propterea cum il- lius noſtine poena reposcerentur, exerci- tibus circumdata est Ierusalem, & ingruit illius valitas, & Domus eorum dimissa est ^{24.} Iaia 31. 14 ab ea. Et derelicta est filia Sion, sicut umbra- culum in vinea, & sicut tugurium in cume- rario, & sicut civitas que obſidetur: codem ^{25.} Iaia 1. 8.

τὸν ὃ γένεται τῷ αἰδεῖσθαι, καὶ τὸ διδοῦσαν τῷ Λεγεντῷ. A Sabbati servus, ut populus; ita qui Legem dat, ^{Hib. 9.10.} Visque ad tempus correctionis legem ferre & mutare potest, ingruente vero tempore correctionis novam viam, non vnumque cor in tempore accepto, & in die salutis dare post priorē viā & prius cor. Atq[ue] hæc quidem juxta unam expositionem super libelli repudij lege dicta sint. Quæsurit autem aliquis an humana anima conjux, & ei præfatus Angelus, ipsiusque imperium gerens, cum quo eam regente consuetudinem habet illa, vir tropice dici queat; adeo ut unusquisque juxta id animam, quæ divini Angeli tutelam merita fuerit, legitime ducat; at post longam consuetudinem & diuturnum commercium fieri possit ut fœditas aliqua in anima reperta causa p[ro]beat, cur gratiam coram Angelo rectore suo ac duce non inveniat; tum vero chirographa scribi possint ut assolent, necnon & scribi libellus repudij, qui in manus vxoris repudiatae tradatur, ut non amplius prioris rectoris familiaris sit & domestica, postquam de domo illius ejecta est; deinde vero è priori domo extrusa alteri viro nubere possit, & apud eum rem suam infeliciter gerere; non modo gratiam coram eo non inveniens, quemadmodum nec apud priorem, quod in ea fœditas inveniatur, sed odio etiam ab illo habita; necnon ab hoc altero libellus illi repudij scribi, & à postremo viro à quo ex ipsius domo deturbata est, ei in manus dari. At quamvis audax sit & temeraria quaestio, an Angelorum vita quam cum hominibus agunt mutationi sit obnoxia, adeo ut quatenus illis nobiscum convenit, catenus moriantur, D eam tamen aliquis fortasse proponat. Quomodo cumque autem se habeat vxor, quæ virum priorem semel amisiit, ad eum non redit; Non enim poterit prior mari-

^Deuter. 24: ³ eam in uxorem, postquam polluta est. Sin ad id emolliendum libro vti audebimus, quæ in Ecclesia quidem circumfertur, sed ab omnibus pro divino non habetur, illud adhibeamus quod in Libro Pastoris de quibusdam traditur, qui statim atque fidem amplexi sunt, Michaëli subiiciuntur, sed propter voluptatis studium illius tute la ac patrocinio excidunt, & ei qui luxui & delicijs, deinde vero alteri qui pœna ac supplicijs, atque ei postmodum qui pœnitentia præfetus est, subduntur. Vides enim uxorem quæ semel luxui se dedit, animam videlicet, ad priorem amplius retem non redire, sed & inflicta poena

* C.R. Tū πάτερ ἔκκλησις νομίμως συνοικεῖται τῷ Φυχῇ τῷ στέλλει τοις στόλοις θεού τούτῳ. Θύμοι δὲ αὐτοὶ μητέρες τῶν πατέρων Αγριεῖσιν ἢ συνοικεῖσιν αἵτια ἐν Φυχῇ τῷ μη διέσπουται χάριν ἀνθρώποις τῷ κυβελίσμοτος τοῦ αρρενοποτέντος ἀνθρώποις ἀγριεῖσιν. Θύμοι λέγονται γυναικί, ἢ ὁ συνοικεῖσθαις αὐτῆς Βασιλεὺς ἢ αρρενοποτής, περὶ τοῦ ἡ ἀναπατεῖσθαις αὐτῆς, αἴρει, ἀστράψει

* C.R. Tū πάτερ ἔκκλησις νομίμως συνοικεῖται τῷ Φυχῇ τῷ στέλλει τοις στόλοις θεού τούτῳ. Θύμοι δὲ αὐτοὶ μητέρες τῶν πατέρων Αγριεῖσιν ἢ συνοικεῖσιν αἵτια ἐν Φυχῇ τῷ μη διέσπουται χάριν ἀνθρώποις τῷ κυβελίσμοτος τοῦ αρρενοποτέντος ἀνθρώποις ἀγριεῖσιν. Θύμοι λέγονται γυναικί, ἢ ὁ συνοικεῖσθαις αὐτῆς Βασιλεὺς ἢ αρρενοποτής, περὶ τοῦ ἡ ἀναπατεῖσθαις αὐτῆς, αἴρει, ἀστράψει

* C.R. Tū πάτερ ἔκκλησις νομίμως συνοικεῖται τῷ Φυχῇ τῷ στέλλει τοις στόλοις θεού τούτῳ. Θύμοι δὲ αὐτοὶ μητέρες τῶν πατέρων Αγριεῖσιν ἢ συνοικεῖσιν αἵτια ἐν Φυχῇ τῷ μη διέσπουται χάριν ἀνθρώποις τῷ κυβελίσμοτος τοῦ αρρενοποτέντος ἀνθρώποις ἀγριεῖσιν. Θύμοι λέγονται γυναικί, ἢ ὁ συνοικεῖσθαις αὐτῆς Βασιλεὺς ἢ αρρενοποτής, περὶ τοῦ ἡ ἀναπατεῖσθαις αὐτῆς, αἴρει, ἀστράψει

* C.R. Tū πάτερ ἔκκλησις νομίμως συνοικεῖται τῷ Φυχῇ τῷ στέλλει τοις στόλοις θεού τούτῳ. Θύμοι δὲ αὐτοὶ μητέρες τῶν πατέρων Αγριεῖσιν ἢ συνοικεῖσιν αἵτια ἐν Φυχῇ τῷ μη διέσπουται χάριν ἀνθρώποις τῷ κυβελίσμοτος τοῦ αρρενοποτέντος ἀνθρώποις ἀγριεῖσιν. Θύμοι λέγονται γυναικί, ἢ ὁ συνοικεῖσθαις αὐτῆς Βασιλεὺς ἢ αρρενοποτής, περὶ τοῦ ἡ ἀναπατεῖσθαις αὐτῆς, αἴρει, ἀστράψει

COMMENTARIA IN MATTHÆVM.

365

καὶ ἀπὸ παρεντοῦ λόγου πορεῖται, ποιεῖ εὐτὸν A tiois causa facit eam moechari; qui enim vxorem adulterij minime ream repudiat, quantum in se est, ansam ei adulterandi præbere nullus est qui inficias eam; nam si Vivente viro vocabitur adultera, si fuerit cum Rom. 7. 3. alio viro & repudiata ea occasionem illi dat iterum nubendi, per id efficit sane ut adultera sit; at quo in beneficio oppressa est, vel cædem patravit, dimittere, vtrum excusationem habeat, necne, ipse disqui res: nam præter repudium alias eriam multas adulterandi causas vxori suæ vitæ potest præbere, maiorem puta quam pat sit ei licentiam concedens quæcumque vult agendi, & cum quibus libitum fœrit viris amicitiæ contrahendi; nam vi vorum simplicitas vxores sæpen numero in hujuscemodi peccata inducit: at virtutis talibus viris in ejusmodi casibus sit necne sui excusandi locus, id super questionibus à nobis hoc loco propositis diligenter à te investigatum declarabis. Is quoque qui vxore abstinet, efficit sape ut adulteriu m committat, cum ejus libidinem non explet, etiam si majoris sanctimoniam, vel castitatis specie ductus id faciat: & is fortasse majori reprehensione dignus est, qui, quantum penes se est, efficit ut moechetur libidinem ejus non explens, quam qui sine causa stupri, sed propter beneficium, vel cædem, aut gravius aliquod facinus eam repudiavit. Quemadmodum autem adultera est vxor, etiam si viro alteri nuptia videatur, priore etiamnum vivo; ita & viri repudiata duxisse visu, non tam ipsius maritum, quam adulterum esse dicendum, à Servatore nostro denonstratum est. Postea vero animadvertisentes Christi Discipuli quam multi in conjugijs casus oboriri possent, quos vir sustinere debeat, ac summis proinde difficultatibus & periculis defungi, vel eos non sustinentem in Christi mandata peccare, ad cœlibatum quasi faciliorem, & matrimonio utiliorem consurgentes dicunt: Si ita est causa homi Mat. 19. 19. niscum uxore, non expedit nubere. Servator vero omnibus abolutam numeris castitatem donum Dei esse nos edocens, non ipsa solum exercitatione comparandum, sed precibus etiam à Deo impetrandum, ad id hæc retulit: Non omnes capiunt verbum Mat. 19. 11. iusti, sed quibus datum est. Præterea quoniam hæc criminantur nonnulli, Quibus datum est, quasi excusationem habeant qui cupiditatibus victimorum gerunt, cum in cœlibatus caste agere vellent, respondendum est frustra hæc carpi à nobis: Sed quibus datum est, si ijs quæ scripta sunt fidem habemus, sed ad id esse attenden-
* C. R. in. γά. φασί διπλῶν, τοῖς * θηραίστερον τὴν ἀγα-
γούσιν μίαν καταφύγοντες, καὶ μέλλον συμφέρον ἡ ὁσ
δικεῖ συμφέρειν γάμος. εἰ διπλῶν τὸν αἴτιον Φ
διδόσθεται τοῖς γαμακχοῖς, ἐν αὐτοῖς γεωτειν
τοῦ διπλοῦ, καὶ τοῦ ἀπαλλάξεων σχήματα,
η μὲν εὐεργέτης ταῦτα γενομένη εἰς τοὺς γέρεις τὸν
* C. R. in. γά. φασί διπλῶν, τοῖς * θηραίστερον τὴν ἀγα-
γούσιν μίαν καταφύγοντες, καὶ μέλλον συμφέρον ἡ ὁσ
δικεῖ συμφέρειν γάμος. εἰ διπλῶν τὸν αἴτιον Φ
διδόσθεται τοῖς γαμακχοῖς, ἐν αὐτοῖς γεωτειν
τοῦ διπλοῦ, καὶ τοῦ ἀπαλλάξεων σχήματα,
η μὲν εὐεργέτης ταῦτα γενομένη εἰς τοὺς γέρεις τὸν
Z z ii

Matth. 7.7. dum : Petite & dabitur vobis, & ad ea quæ subiunguntur : Omnis enim qui petit, accipit. Nam si quibus datum est, verbum istud de perfetta castitate consequenda capiant, eam postuleret qui voluerit, assentient ac fidem ei habens qui dixit : Petite & dabitur vobis, nec ullo modo dubitan quis Omnis qui petit, accipiat. Hic vero quares quisnam ille sit, qui petit : quisquis enim non accipit, non petat, etiamque petuisse videatur, nam vanum esse illud : Omnis qui petit, accipit, dicere minime fas est. Quis ergo ille est qui accipit, nisi qui paruit Iesu dicenti : Si stabitis ad orandum, credite quia accipietis, & evenient vobis ? Is enim qui petit, omnibus viribus eniti debet, ut spiritu & mente oret, & indesinenter orare,

Lug. 18.1. illius memor : Dicebat autem & parabolam ad illos, quoniam oportet semper orare, & non desiccare. Dicens : Iudex quidam erat in quadam civitate, & quæ subnexa sunt. Ad cognoscendum autem quid sit pater, quid accipere, & quid illud : Omnis qui petit accipit, & quid illud : Petite & dabitur vobis, & cetera. Insuper vero propter istud : Non omnes capiunt verbum illud, sed quibus datum est, id quoque nos provocare potest ad orandum, ita ut impetrare mereamus : Quis autem ex vobis patrem petit pescem, nunguid proprie pescem dabit illi ? & reliqua. Perfectam ergo in cœlabilu, & castitate munditiem, egregium videlicet donum iis largietur Deus, qui ex animo & cum fide, & precibus illam continuus postulabunt.

Lug. 11.11. & ceteris pœnitentiis. tunc in vobis, & tunc in spiritu sancto, & tunc in corpore, & tunc in sensu. Nam in spiritu sancto, quod est in nobis, & in corpore, & in sensu. Nam in spiritu sancto, quod est in nobis, & in corpore, & in sensu. Nam in spiritu sancto, quod est in nobis, & in corpore, & in sensu.

ΟΡΙΓΕΝΟΥΣ COMMENTARIORVM IN EVANGELIVM SECUNDVM MATTHÆVM TOMVS DECIMVS QVINTVS.

De differentia Eunuchorum.

Matth. 15. v. 12. **S**unt enim Eunuchi, qui de matris vetero sic

Περὶ Ἐγγραφῆς Κύπρου

Eἰσι γένος οἱ πρεσβυτεῖς τῶν κοινωνίκων Εὐχαρίστους. ἐάν τοι ὁ διωκόμενος Χριστὸς δύο εἰσηγθεῖται ἢ τρεῖς ἡρώεις, χαρεῖται. Μνήμη εἰσηγθεῖται ἢ τρεῖς οὐρανοῖς, μὴ εἰπεῖν οὐρανούς, αὐτοὶ εἰποῦσιν τὸν οὐρανόν. Σάνδους τὸν ἀχλάδον πόμπειται καθαρίους εἰς ἀμφίλευτον, εἰς οὐρανόν, εἰς θεῖαν πύρην, εἰς μὲν ἡρώεις, εἰς δὲ θεῖαν πύρην, εἰς μὲν